

16. Слободянюк Л.М. Образ людини в лібералізмі та комунітаризмі // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. Збірник наукових праць / Відп. ред.: М. М. Бровко, О. Г. Шутов. – К.: Віпол, 2005. – Вип. 15. – С. 110-115.
17. Сторожук С. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський вимір): [монографія] / С. Сторожук. – Київ : ВАДЕКС, 2013. – 318 с.
18. Томенко М. Ліберальна ідея в Україні [Електронний ресурс] / М. Томентко // Українська державність у ХХ ст. (Історико-політологічний аналіз). – К.: Політична думка, 1996. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/ukrxx/r04.htm>

УДК 323.1(477):130.123 18/19

Остапчук Г.О.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ТЕОРЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ У СУСПІЛЬНО-ДУХОВНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ II ПОЛ. XIX – ПОЧ. XX СТОЛІТТЯ.

В статті піднімається проблема теоретичного та суспільно-політичного характеру – національної ідеї. В поєднанні національного й соціального чинників ідея розглядається як філософська категорія, що формувалася і функціонувала в добу національного відродження. Окреслюється коло концепцій, проблем, тем і питань, що стосуються названої духовно-практичної сфери, засобами сучасного теоретико-методологічного аналізу. Визначається теоретичний рівень осмислення національної ідеї у вітчизняній філософській думці II пол. XIX – початку XX століття: в етнографічному контексті М. Костомарова, україноцентричному світогляді П. Куліша, антропоцентричному національному міфі Т. Шевченка, етико-антропологічному поступі І. Франка, історіософському обґрунтуванні М. Грушевського, показано її значні інтелектуально-мобілізуючі ресурси.

Ключові слова: *національна ідея, українська національна ідея, етнічна спільнота, нація, етнос, національні інтереси, національна самосвідомість, національні цінності, самобутність нації, національна ідентичність, національний ідеал, національна єдність.*

Остапчук Г. А. Теоретико-философское осмысление украинской национальной идеи в общественно-духовной жизни Украины II пол. XIX – нач. XX века. В статье поднимается проблема теоретического и общественно-политического характера - национальной идеи. В сочетании национального и социального факторов идея рассматривается как философская категория, которая формировалась и функционировала в период национального возрождения. Анализируется круг концепций, проблем, тем и вопросов, касающихся названной духовно-практической сферы, средствами современного теоретико-методологического анализа. Определяется теоретический уровень осмысления национальной идеи в отечественной философской мысли II пол. XIX - начала XX века: в этнографическом контексте Н. Костомарова,

україноцентричному мировоззренні П. Кулиша, антропоцентричному національному міфі Т. Шевченка, етико-антропологічних взглядах І. Франко, історіософському концепті М. Грушевського, показані її значительні інтелектуально-мобілізуючі ресурси.

Ключевые слова: національна ідея, українська національна ідея, етнічна спільнота, нація, етнос, національні інтереси, національне самосвідомість, національні цінності, самобитність нації, національна ідентичність, національний ідеал, національне єдинство.

Ostapchuk H. Theoretical and philosophical comprehension of the Ukrainian national idea in the social and spiritual life of Ukraine in the second half of the nineteenth and early twentieth centuries. In the article it is raised a problem of theoretical and sociopolitical nature - the national idea. In a combination of national and social factors, the idea is considered as a philosophical category, which was formed and functioned in the era of national revival. It is outlining the circle of concepts, problems, themes and questions concerning the mentioned spiritual-practical sphere, means of modern theoretical and methodological analysis. The theoretical level of comprehension of the national idea in the national philosophical thought of the second half of the nineteenth and early twentieth centuries is determined: in the ethnographic context of M. Kostomarov, P. Kulish's Ukrainian - centric worldview, T. Shevchenko's anthropocentric national myth, I. Franko's ethical and anthropological progress, and historiosophical substantiation of M. Hrushevsky; its significant intellectual and mobilizing resources are shown.

Key words: national idea, Ukrainian national idea, ethnic community, nation, ethnos, national interests, national identity, national values, identity of a nation, national ideal, national unity.

Актуальність проблеми. Національна ідея виступає основною парадигмою усвідомлення нацією її політичного суверенітету, боротьби за побудову національної держави, незважаючи на сучасні глобалізаційні процеси. Своєю консолідуючою силою національна ідея проникає в реалії життя, активізує соціальні поступки, орієнтує суспільство на подолання віджитого та становлення нового, більш прогресивного. В суспільно-духовному контексті вона проявляється через національну мрію, як ставлення до свободи, самостійності особи та національний ідеал, як зразок життя для національної спільноти. Особливої уваги набуває національна ідея в теоретико-філософському окресленні різних підходів до її розуміння та сприйняття тенденцій її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння даної проблематики варто зазначити, що поняття «національна ідея» було обґрунтовано в період становлення багатьох національних держав і пов'язане з вибором та реалізацією нацією свого власного шляху розвитку. Національна ідея є духовним феноменом, за формою та змістом являє собою концентрований вираз національних інтересів та почуттів, форма духовного самоусвідомлення, показник того, як народ усвідомлює себе, свою роль і місце у світі, в цілому інструмент для консолідації нації для певних здобутків. Українська національна ідея передбачає відповіді на стержневе, смисложиттєве, питання з огляду потреб життєдіяльності нації: «Хто ми є і заради чого ми є?». За М. Бубером

«... ми говоримо про національну ідею, коли будь-який народ помічає свою єдність, свій внутрішній зв'язок свій історичний характер, свої традиції, своє становлення і розвиток, свою долю й призначення, робить їх предметом своєї свідомості, мотивуванням своєї волі». [1, с. 259]. Такий синтетичний погляд на свою національну спільноту як на єдиний, розгорнутий у соціальному часі й «соціалізованому» просторі континуум, і водночас, як на суб'єкт всезагального історичного процесу ми називаємо національною ідеєю. Національна самосвідомість ставить собі «реальні» запитання, що пробуджують людську істоту, і шукає ключ до розуміння в практично-політичній сфері. Якщо національні інтереси існують в політичній, економічній, культурній, побутовій сферах, то національна ідея може існувати в синтезованій формі як національна (державницька) ідеологія і в простих формах - ідея етнічна, зовнішньополітична, культурна і т. ін., які теж є достатньо концептуальними і комплексними. Національна ідея не є чимось сталим, незмінним, раз і назавжди даним. Вона, як і будь-яке духовне утворення, має свою історію та логіку розвитку.

На думку С. Возняка, «якщо слідувати вченню Платона про ідею як мислинневий образ предмета, тоді національну ідею можна визначити як ідеальний образ буття нації, як спосіб її самовдосконалення. Національна ідея – філософія національного життя, його теорія й практика, особлива форма світобачення через призму національних цінностей та ідеалів». [2]. Найістотнішими моментами національної ідеї є мета існування етнічної спільноти та з'ясування її історичного призначення, системи ціннісних орієнтирів, стійких прагнень і уподобань, визначення свого місця серед інших народів, ставлення до них. Вона формує особливий погляд на світ, його тлумачення крізь призму національних цінностей та національних цілей.

Розробка української національної ідеї мала багатоаспектний характер, теоретичні дослідження проводилися в різних напрямках: філософському, історичному, лінгвістичному, психологічному, етнографічному, культурологічному, політологічному, і має різні етапи розвитку. «...Зародившись як атомарне абстрактне поняття, ідея перейшла в сферу конкретно-чуттєвих уявлень, у якій змодельовала національний мікрокосм. Завершальну стадію пов'язано з виокремленням фокусу національного «Я» і організацією довкола цього поля смислових зав'язків свідомості. Ідея з атома виростає до універсуму»[8, с. 72]. Є роздуми, що українська ідея зародилася спершу у сфері конкретно – чуттєвих уявлень, а вже потім постала як «атомарне абстрактне уявлення», тобто українська ідея виростає не з атома до універсуму, а навпаки – універсум стискався до сингулярної точки – «атома серця» що складається «... з ясно сформульованої мети, з образу ідеалу, до якого стремить національна воля, з самої волі і з чуттєвої сторони, з національного «еросу», «емотивності»[7, с.11]. Носіями цього «атома серця» були кирило-мефодіївці, насамперед М. Костомаров і П. Куліш, даючи поштовх до «ланцюгової реакції» у самосвідомості українського етносу у напрямку до боротьби за національні права. Особливостями романтичної концепції світосприйняття XIX століття є те, що вона акцентує увагу на історизмі, фольклорі, рідній мові, у яких убачає закодовану національну сутність (есенцію) етносу, а її провідні ідеї – співзвучні з ідеями національного та політичного самовизначення народу. Ідейна програма кирило-мефодіївців «...синтезувала християнство і романтичний націоналізм і в якій Україна в

потоці історії, у єдності минулого, теперішнього і майбутнього уперше постає як самостійна філософська проблема. Оцей синтетичний погляд на свою національну (етнічну) спільноту як на єдиний, розгорнутий у соціальному часі й «соціалізованому» просторі континуум і водночас як суб'єкт всезагального історичного процесу ми називаємо, у дусі традиційної філософсько-класичної термінології, національною ідеєю»[5, с.11]. М. Костомаров в «Книзі буття українського народу», зберігаючи ідеї романтизму та народності, переломлених через конкретні умови соціального буття українського народу, уперше в українській історіографії з'ясував сутність історії України, довівши, що український народ має свою історію, мову, культуру, психологію, що він є окремим народом, а не частиною «великоруського племені». У праці «Дві руські народності» він дає розгорнуте епічне полотно руху історичного процесу, обґрунтовує ідею самоцінності, окремішності українського народу, здійснює спробу визначити «модель» українського народного характеру, виділяючи такі риси як індивідуалізм, нахил до ідеалізму, глибоке вираження релігійності, демократизм, замилювання свободою, нехіль до сильної влади.

Національну ідею М. Костомаров обґрунтовує в історіософському й етнографічному контекстах, а П. Куліш – на основі «хутірської філософії», через призму «єства душі» людини. Мислитель розглядає людину як духовну сутність, єдність «зовнішнього», тобто раціонального, й «внутрішнього» – «глибини душевної». Ця «глибина» – «серце», котрим людина тягнеться до свого (народу, культури, історії, мови тощо), а розумом, «головою» – до чужого, до інших культур. Україноцентричний світогляд П. Куліша проявляється в українізації русоїзму, хутір виступає як осередок національної самобутності, «простих звичаїв», живої народної мови, протиставляється русифікованим «городам і їх порядкам», де «затуманюють» «святую науку істини» Христової. Національна ідея стала для мислителя домінантом його ідей, в поняття «рідного» він включає Україну, народ, мову, звичаї, культуру, що в узагальнюючій формі є складовими внутрішнього духовного життя, тобто національної ідеї, через приму якої П. Куліш осмислює усі українські реалії. Але, в Кулішевих листах (лист до П. Глібової 1860) ми зустрічаємо розчарування: «Наша ідея ще в сповиточку, і навіть такі люди, як Ви, сумніваєтесь, щоб вона не загинула в пелюшках. Але з нас досить, що вона народилась і існує» [12, с.147].

Наведена проблематика певною мірою збігається з ідеями позацензурних творів Т. Шевченка. Українська національна ідея в його творчості постає у формі національного міфу, з синкретичним окресленням пророцтва, в поєднанні розуму з почуттями, вищого і віщого, віщої правди, репрезентованого минулого за яким стоять не ідеї, сили, події, а люди. Головний предмет його поезії – Україна, що виступає у двох основних вимірах: світ українського села – позачасовий, органічно пов'язаний з природою, як певна соціальна спільність, що реально втілена в дійсність; і світ козацтва, що уособлює українське минуле «козацької слави», що відродиться в майбутньому. В бездержавній темряві Т. Шевченко висвітив орієнтири національної державності, акумулював національний дух – дух козацької доби, передавши його не тільки живим, а й поколінням ненародженим. В його творчості синтезована єдність тіла і душі, духу України, і саме завдяки цьому синтезу народ наповнюється багатим внутрішнім змістом («В своїй хаті

своя правда, і сила і воля»). Майбутнє для поета – це самоствердження вільної незалежної України, що має свої історичні та соціальні виміри. Центральною ідеєю його творчості є ідея перетворення рідного краю, він виступає у ролі пророка, який творить картину золотого віку українського майбутнього. Досягнення жаданого майбутнього можливе лише шляхом внутрішнього перетворення, яке дасть простір для розквіту ідеальних сил, закладених у глибинах українського світу [3].

Поняття національної ідеї значно ближче до таких понять, як «культура», «етнос», «нація». Виступаючи способом проголошення та легітимації нації, національна ідея зароджується в глибинах самосвідомості народу, є породженням етнічної ментальності, розуміння етносу, нації, народу самого себе, тобто є формуванням етнічної національної ідентичності. Для розуміння змісту національної ідеї важливо визначитися з розумінням суттєвого фактору, котрий визначає поняття «націю». Значний внесок у розвиток філософії національної ідеї здійснив І. Франко, теоретизуючи над поняттям нації, чинниками націотворення й національної консолідації, обґрунтував роль національного ідеалу й завдання інтелігенції в його реалізації, місце національного фактора в суспільному житті. Нація, у тлумаченні І. Франка, - це «...суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя» [10, с.404]. На думку мислителя, народ без національного ідеалу приречений на знищення і самознищення, що соціальний, суспільно-політичний і науково-технічний поступ нації тільки тоді приносить користь, коли він ґрунтується на природних духовних та ідейних підставах, на підставах національного світогляду. Кожна нація, за словами А. Міцкевича, «...має собі за підставу власне, спеціальне одкровення. В основі кожної з великих націй - ... певна єдина ідея, і нація живе тільки для того, щоб цю ідею реалізувати». [5, с.58] Саме «Молода Україна», до якої належав І. Франко, вводить у культуру парадигму вибору національності. Це досить важливий момент для вітчизняного теоретизування, вирішальний для зрозуміння еволюції національної ідеї як в українському, так і в загальноєвропейському контекстах. Національне відемансиповане від державного, виступає не якимось надіндивідуальним абстрактом, а як вважав І. Франко, «натуральним висловом душі», «потребою душі», тобто іманентним проявом індивідуального духа в його саморозвитку. Національна ідея стверджується як етико-антропологічна, оскільки права нації впливають із прав людини, відродити націю означає «перетворити стадо виборців та податкодавців» у народ, що складається з «я» [9,с.110]. У точці «я», у неподільному духовному атомі спільноти й вирішується, у кінцевому підсумку, її майбутнє. І. Франко передбачав, що зміни, котрі визрівають у надрах старих імперій, будуть глобальними, і що подальша доля України залежатиме від того, наскільки вона сама, як колективний суб'єкт, виявиться дозрілою до самовладного й самодіяльного історичного життя. Завданням інтелігенції є витворити з етнічної маси українського народу українську новітню націю, котра буде стійка перед асиміляційним процесам. Мислитель заявляє: «Сором українській інтелігенції, сором особливо молодому поколінню, коли воно не відчує тої великої потреби, не віднайде шляху до народу, не покладе основи до того, щоб Україну зробити політичною силою. Адже упадок абсолютизму в Росії буде не нині, то завтра... Коли українство до того часу не буде готовою силою...й найкраща конституція перейде над ним до дневного порядку і

куватиме на него нові ярма» [11, с.107-108]. Щоб уникнути цього потрібно вносити національну ідеологію в маси народу, формуючи почуття національної єдності, національну самосвідомість задля того, щоб рефлексувати себе українцями, тобто, основою суспільно-політичного і культурного життя та прогресу нації повинен стати національний чинник.

Теоретичне осмислення української національної ідеї в період романтизму мало просвітницький характер, відбувалося в контексті питання: «Хто ми є?». До відповіді на нього українські мислителі підходили по-різному, але у змальованому ними образі України та українського народу бракувало історіософського обґрунтування. Його дав М. Грушевський своєю історичною концепцією у праці «Хто такі українці й чого вони хочуть?» У відповідь на запитання зазначає: по-перше, українець, це той, хто родився і виріс з українською мовою та працює заради добра, бореться за свободу і кращу долю; по-друге, українцем відчуває себе той, хто є однопумцем і товаришем, незалежно від віри і соціального статусу. Процес еволюції націй, на переконання М. Грушевського, розвивається у трьох головних площинах – політичній, економічній та культурній, які, своєю чергою, поділяються на багато інших, вузькоспеціалізованих сфер розвитку. Вони у комплексі охоплюють собою «обсяг» історичного існування нації.

На думку М. Грушевського «...українці мусять всю енергію вложити в те, аби відогріти національне почуття .... почуття національної спільності, солідарності...» [4,с.101], тобто тут наголошується на свідомому відношенні до національного питання, на усвідомленні своєї національності. Фактором, який формує національну свідомість є культура, яка тісно пов'язана з мовою – «Кожна народність,... свідомо і навіть підсвідомо, якою керує стихійна сила інстинкту, буде все прагнути того, щоб розширити сферу і межі своєї культури... і підняти рівень, інтенсивність, якість цієї культури.»[4,с.175] Проте культурою і мовою справа не обмежується. Український етнічний тип «відрізняється від... великорусів і білорусів - також і в інших відношеннях: особливостями антропологічними в вузькому сенсі, тобто фізичною будовою тіла... і рисами психофізичними, які проявляються в народному характері, психології, складі сімейних і суспільних відносин.» [4,с.114] В результаті впливу природних умов території на якій проживав український народ утворилось «народне самовідчуття, яке відрізняє тепер навіть зовсім інстинктивно українця, білоруса і великоруса...» [4,с.14] Як бачимо, на формування національної свідомості впливає не тільки культура, але і фізичні фактори. У ґрунтовному дослідженні «Історія України – Руси» автор довів самотність, автохтонність і окремішність історичного розвитку української нації. У розумінні М. Грушевського ядром української ідеї є виокремлення невід'ємного права українського народу на самовизначення і пошук його оптимальних форм.

В кінці XIX – на початку XX ст. національна ідея виступає на політично-державницькому рівні у формі національно-політичних вимог та програм, головним змістом яких є політично-етатичне самовизначення української нації. Національна ідея стає виявом власної самотності українського народу, ідейним підґрунтям «розстріляного відродження», в подальшому плеяди «шістдесятників».

В сучасних теоретико-методологічних дослідженнях виділяють чотири підходи до розуміння формування та функціонування національної ідеї: 1)заперечення самої

української національної ідеї; 2) відмова від її визначення через всеосяжність цього поняття; 3) ототожнення національної ідеї з національним ідеалом, національною ідеологією, концепцією, доктриною тощо; 4) синтетичний погляд на національну ідею в соціальному часі і «соціальному просторі».

Заперечення національної ідеї - це спроба відкинути національну ідею як поняття науки. На думку В. Липинського, національна ідея полягає в реалізації «хотіння» бути нацією. «Коли немає «хотіння», виявленого у формі ідеї, - немає нації», - писав мислитель [6, с.238]. Національна ідея не зникає і знову не з'являється залежно від певних природних чи соціальних змін у житті народу. Вона постійно оновлюється, що зумовлюється тими чи іншими історичними обставинами. Саме від певної історичної ситуації, відповідної мети нації, засобів її досягнення залежить конкретне змістовне наповнення національної ідеї. Історія українського народу свідчить що українська національна ідея була ідеєю здобуття українським народом власної незалежної держави і суверенітету. Виходячи із контексту, ми бачимо, що історія знає різні шляхи, способи формування національної ідеї й вкорінення її в суспільну свідомість, оновлення її змісту. Зараз звідусіль чується багато зітхань про відсутність національної ідеї, про те, що вона не спрацювала, що проект «Україна» не відбувся, лунає критика у бік національної еліти, яка не спромоглася його розробити. В сучасних реаліях важливо існування національної ідеї як розуміння певної суспільної потреби, необхідності, як спільний національний проект. Вона виникає та існує в невидимій формі, у вигляді комплексу уявлень, почуттів, мрій, якими охоплена критична більшість населення країни і які становлять основу національного взаєморозуміння й солідарності. Необхідно, щоб суспільство не так раціонально усвідомило, як інтуїтивно відчуло потребу в такому комплексі і розпочало масову неформальну дискусію з цього приводу. Саме суспільна необхідність, яка породжується об'єктивними чинниками життя народу і країни - економічними і політичними відносинами в суспільстві, культурою та історією народу, його прагненням до певного сценарію свого майбутнього, стає емпіричною основою формування національної ідеї, яка потім виступає предметом теоретичного осмислення і формулювання науковцями, ідеологами та політиками.

Література:

1. Бубер М. Народ и его земля / М. Бубер // Избранные произведения. – М. : Искусство, 1973. – 345 с.
2. Возняк С. Національна ідея як концентрований вияв ціннісних орієнтацій українського народу: віхи історичного розвитку. Електронний ресурс. / С. Возняк Режим доступу до ресурсу: <http://newright.primordial.org.ua/>
3. Коновалець Є. Я б'ю в дзвін, щоб зрушити справу ОУН з мертвої точки... [Електр. ресурс] / Є. Коновалець Режим доступу до ресурсу: http://www.archives.gov.ua/Publicat/Konovalec_
4. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть./ М. Грушевський – К.: Т-во «Знання» України, 1991. - 240 с.
5. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст / О. Забужко.- Київ: Факт, 2006. -154 с.
6. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею та організацію українського монархізму / ред. Я. Пеленський. - К. : Київ-Філадельфія, 1995. - 470 с.

7. *Москалець В. П.* Психологічне обґрунтування української національної школи / В. П. Москалець. – Львів : Світ, 1994. – 119 с.
8. *Розумний М.* Національна ідея: Етапи розвитку/ М. Розумний // Наука і суспільство. – 1996. - № 1 – 2, С. 68 -79
9. *Тертерян И.А.* Мигедь де Унамуно Испытание историей: Очерки исп. лит. XX в. / А.И.Тертерян – Москва: Наука, 1973.- С.75 -129
10. *Франко І.Я.* Одвертий лист до галицької української молодіжі // І.Я. Франко Збір. тв.: У 50 тт. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 45.- С.401 – 409
11. *Франко І.Я.* З кінцем року // І.Я. Франко Збір. тв.: У 50 тт. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 48.- С.96-108
12. *Шевельов Ю.* Кулішеві листи і Куліш у листах [Електронний ресурс] / Ю. Шевельов. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrcenter.com>

УДК 101:572.053.21.5

Плахіна Т.С.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ЦІННІСНО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ РОЗВИТКУ ДИТИНСТВА

В роботі досліджується ціннісно-антропологічний контекст розвитку дитинства. Описується значення антропологічного розвитку дитини на формування ціннісних орієнтирів останньої. Особливої уваги приділено ролі оточення на формування ціннісно-антропологічних установок дитинства та класифікації цінностей та аналізу ролі дорослих у формуванні ціннісних орієнтацій дітей. Виявлено переваги когнітивного наповнення та фактичного існування (прояву) ціннісних орієнтацій в житті дитини. Здійснено науковий аналіз ситуації розвитку дитини, що підтвердив деформацію або гальмування в практиці антропологічного простору дитини системи ціннісних орієнтирів і це виступає фактором «загрози» повноцінного ціннісного розвитку дитини і потребує посилення цілеспрямованих зусиль у формуванні адекватної атмосфери навколо дитинства з метою посилення взаємодії антропологічного формування та ціннісних орієнтацій, пошуку засобів ефективного розвитку ціннісно-антропологічних напрямів дитинства.

Ключові слова: *система ціннісних орієнтацій, поле цінностей дитини, ціннісно-антропологічний розвиток.*

Плахіна Т.С. *Ценностно-антропологический контекст развития детства.*

В работе исследуется ценностно-антропологический контекст развития детства. Описывается значение антропологического развития ребенка на формирование ценностных ориентиров последнего. Особого внимания уделено роли окружения на формирование ценностно-антропологических установок детства и классификации ценностей и анализа роли взрослых в формировании ценностных ориентаций детей.